

TRENDS OP HOOFDLIJNEN

De Jeugdmonitor Zeeland is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland, de 13 Zeeuwse gemeenten en verschillende instellingen die op het gebied van jeugd werkzaam zijn.

De Jeugdmonitor Zeeland brengt de leefwereld van de Zeeuwse jeugd in kaart door gegevens te verzamelen over kinderen en jongeren van 0 tot en met 23 jaar.

De primaire doelstelling van de Jeugdmonitor is het voorzien in gegevens en informatie ter ondersteuning van (jeugd- en onderwijs)beleid van gemeenten, provincie en jeugdmonitorpartners.

Hoofdverantwoordelijke voor de uitvoering van de Jeugdmonitor Zeeland is Scoop, Zeeuws instituut voor sociale en culturele ontwikkeling. Scoop werkt voor de uitvoering van dit project samen met verschillende partijen, waaronder GGD Zeeland, de Regiopolitie Zeeland, het Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland en Jeugdzorg Zeeland.

Een belangrijk kanaal voor het bekend maken van de verzamelde informatie is de website www.jeugdmonitorzeeland.nl. Een ander initiatief is het uitbrengen van korte themarapporten.

Dit is een themarapport in de serie op basis van de 'Enquête Jeugdmonitor Zeeland - Klas 3 Voortgezet Onderwijs 2011'. Aan de enquête werd deelgenomen door 3.147 Zeeuwse leerlingen uit klas 3 van het voortgezet onderwijs, vooral 14 en 15-jarigen. Alle scholen voor voortgezet onderwijs in Zeeland, en enkele daarbuiten, hebben deelgenomen aan het onderzoek, evenals een aantal scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, de OPDC's en een praktijkschool. De invullers vertegenwoordigen naar schatting 68% van het totaal aantal Zeeuwse jongeren in klas 3. Het bestand is gewogen naar woongemeente en schoolsoort om verschil in respons te corrigeren.

Inleiding

In dit themarapport worden de belangrijkste uitkomsten en ontwikkelingen uit de enquête onder leerlingen uit klas 3 in het voortgezet onderwijs beschreven. Achtereenvolgens worden uitkomsten over de volgende onderwerpen beschreven: de thuissituatie, school, gezondheid, verenigingsleven, cultuur en tot slot criminaliteit. Centrale vraag in dit rapport is:

Wat zijn de trends in de levenssituatie van derdeklassers ten opzichte van 2007 en 2004 (toen vergelijkbare onderzoeken zijn uitgevoerd)?

Alleen statistisch significante verschillen zijn opgenomen. Dat wil zeggen verschillen die (met een grote mate van zekerheid) niet op toeval berusten.

De uitkomsten van het onderzoek zijn in juli 2011 beschikbaar gesteld aan de scholen voor voortgezet onderwijs en in het najaar besproken met de Zeeuwse gemeenten. Per gemeente verschijnt een trendrapport. Gegevens uit dit en de andere onderzoeken van de Jeugdmonitor Zeeland worden gebruikt voor het monitoren van lokaal en provinciaal beleid en voor nadere analyses in opdracht van provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties.

Thuis

In vergelijking met 2007 is de belangrijkste wijziging in de thuissituatie dat het aandeel jongeren dat de helft van de tijd bij de moeder en de helft van de tijd bij de vader woont (co-ouderschap) relatief sterk is toegenomen (van 2% naar 5%). Dit ging vooral ten koste van het percentage dat alleen bij de vader woont (van 2% naar 1%) of bij 'anderen', zoals bij pleegouders, andere familie of in een internaat (van 2% naar 1%).

Ruim driekwart van de scholieren (77%) woont bij beide ouders. Dit is ongeveer even veel als bij de vorige metingen.

School

Het aandeel moeders dat aangeeft een (parttime of fulltime) baan te hebben, neemt nog steeds toe. Ruim driekwart (77%) van de moeders van de derdeklassers heeft een baan. Dit is iets meer dan in 2007 (75%) en flink meer dan in 2004. Toen werkte 70% van de moeders. 17% van de moeders is huisvrouw. In 2004 was dat nog 23%.

Als wordt gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders valt op dat het aandeel dat HBO of universiteit heeft afgerond de afgelopen 8 jaar sterk is gestegen. Onder de moeders nam dit toe van 17% in 2004 naar 25% in 2011. Onder vaders steeg dit van 24% in 2004 naar 32% in 2011.

Zeeuwse jongeren gaan minder vaak naar het vmbo. Op 1 oktober 2004 bezocht 63% het vmbo; op 1 oktober 2010 is dit 59%. Het aandeel dat naar het vwo gaat nam in dezelfde periode toe van 17% naar 20%. (bron: cfi, OCW-DUO). Daarnaast lijkt er sprake van een toename van jongeren op het speciaal onderwijs (duo-cfi). Om de totale ontwikkeling goed in beeld te brengen moet een nadere analyse plaatsvinden (aan de hand van deelname op een bepaalde leeftijd in verschillende meetjaren).

Bij school hoort huiswerk. Uit de cijfers blijkt dat de gemiddelde tijd dat leerlingen aan huiswerk kwijt zijn sinds 2004 sterk toeneemt. Drie van de tien derdeklassers (29%) besteden gemiddeld minder dan een half uur per dag aan hun huiswerk. In 2004 was dit nog 78%. Een spectaculaire daling. Zo'n 5% van de leerlingen is meer dan 2 uur per dag bezig met huiswerk. Dat kwam in 2004 eigenlijk niet voor.

Gezondheid

Bijna 1 op de 10 derdeklassers (9%) heeft overgewicht, berekend op basis van het door hen ingevulde gewicht en lengte. Dit is hetzelfde aandeel als bij de vorige twee metingen. 1 op de 100 heeft ernstig overgewicht.

De derdeklassers werd ook gevraagd welke ziekten en aandoeningen men de afgelopen 12 maanden heeft gehad (wel of niet vastgesteld door arts). Uit de antwoorden blijkt dat migraine of regelmatige ernstige hoofdpijn het meest werd genoemd: 17% heeft dit aangegeven. Daarna volgen astma of bronchitis (14%) en eczeem (13%). Dit beeld is constant over de meetjaren. Ook chronische vermoeidheid (9%) of adhd (5%) komen niet meer of minder voor in vergelijking met 2004 en 2007. Alleen bij buikklachten (8%) zien we een lichte stijging ten opzichte van 2007 (6%).

Net als in 2007 heeft iets meer dan de helft van de derdeklassers iets tegen koorts of pijn gebruikt (54%), zoals aspirine. Het gebruik van voedingssupplementen is de afgelopen jaren toegenomen. Iets meer dan een kwart (27%) gebruikt deze in vergelijking met 19% in 2004.

Roken

Steeds minder scholieren roken. In 2011 geeft bijna de helft (46%) van de derdeklassers aan wel eens gerookt te hebben; in 2004 was dat nog 58% en in 2007 nog 49%. Ongeveer 1 op de 8 Zeeuwse derdeklassers (13%) rookt elke dag, dit is ook lager dan in 2004 en 2007 (15%).

Om met landelijke cijfers en ontwikkelingen te kunnen vergelijken kijken we naar de 15-jarigen. Uit de vergelijking blijkt dat zowel het dagelijks roken als het ooit gerookt hebben niet afwijkt van de landelijke cijfers voor 2009. Waar echter landelijk geen daling is geconstateerd - in zowel het ooit gerookt hebben, als het dagelijks roken - onder jongeren tussen 2005 en 2009 (HBSC 2009), constateren we in Zeeland voor beide een dalende trend onder derdeklassers tussen 2007 en 2011. Voor de Zeeuwse 15-jarigen geldt dit alleen voor het dagelijks roken.

Zowel het gebruik van wiet of hasj als het aangeboden krijgen neemt af. Gaf in 2007 nog 31% aan dat ze wel eens iets dergelijks aangeboden kregen in 2011 is dat nog 24%. Recent heeft 7% van de derdeklassers wiet of hasj gebruikt en ooit in hun leven 15%, ten opzichte van respectievelijk 10% en 20% in 2007.

HOOFDLIJNEN

Alcohol

Niet alleen roken scholieren minder, ook het alcoholgebruik loopt terug onder Zeeuwse derdeklassers. Uit de cijfers blijkt dat bijna tweederde (65%) van de derdeklassers wel eens alcohol drinkt. Dit is duidelijk minder dan in 2007 (80%) en 2004 (79%). Dit betekent een flinke afname.

Jongeren drinken vooral thuis en in horecagelegenheden (zie grafiek). Het samen met anderen thuis drinken (39%) of bij anderen thuis drinken (36%) is duidelijk afgenomen ten opzichte van 2007 (53% en 45%). Het alleen thuis drinken (9%) komt niet meer of minder voor dan in 2007. Verder drinkt men vaak in het café, bar, snackbar of op een terras (43%) en in een discotheek (39%). Deze cijfers zijn niet veranderd in de tijd. Het drinken bij schoolfeesten (6%) of in de kantine van een vereniging (5%) komt beperkt voor en is afgenomen ten opzichte van 2007 (was 8% en 7%).

Relaties en seksualiteit

Bijna 8 op de 10 derdeklassers (79%) heeft nog nooit geslachtsgemeenschap gehad en één op de tien (10%) derdeklassers heeft regelmatig geslachtsgemeenschap. Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar met de eerdere metingen in 2007 en 2004.

De leeftijd waarop Zeeuwse jongeren voor het eerst geslachtsgemeenschap hebben, blijkt iets te stijgen. Van de derdeklassers die seksueel actief zijn, was 70% veertien jaar of jonger toen ze voor het eerst geslachtsgemeenschap hadden. Bij de beide eerdere metingen was dat 76%.

Verenigingsleven en vrijwilligerswerk

Steeds meer jongeren doen aan vrijwilligerswerk. Iets meer dan 1 op de 3 derdeklassers (37%) gaf aan vrijwilligerswerk te verrichten. Dit is duidelijk meer dan in 2007 (27%) of in 2004 (19%). Ruim een kwart van de scholieren (27%) verricht vrijwilligerswerk voor één organisatie of vereniging; 10% voor meer dan één organisatie/vereniging. In veruit de meeste gevallen betreft dit een sportvereniging (20%), soms een andere vereniging of club (11%), een instelling (11%) of een organisatie (7%). Opvallend is de duidelijke stijgende lijn in het vrijwilligerswerk bij sportverenigingen en instellingen door jongeren.

Scholieren lezen steeds minder. Gaven in 2004 nog ruim 4 op de 10 derdeklassers (35%) aan elke week in een boek te lezen, in 2011 was dit nog 26%. De teruggang in het leesgedrag vertaalde zich ook in de frequentie waarmee scholieren een bibliotheek bezoeken. In 2004 antwoordde 10% tenminste één keer per week in de bibliotheek te komen. In 2011 was dit nog 4%. Meer dan tweederde van de derdeklassers (71%) geeft nu aan zelden of nooit in de bieb te komen. In 2004 was dat de helft (52%).

De oriëntatie op podiumkunsten, concerten en voorstellingen lijkt minder breed te zijn geworden. Van de verschillende soorten voorstellingen en podiumkunsten, blijft film het meest populair net als in 2007 en 2004. Wat opvalt is dat zowel ten opzichte van 2004 als 2007 steeds minder derdeklassers drie of meer verschillende soorten voorstellingen of podiumkunsten bezoeken (ook via school): van 40% naar 32% in 2011. Het aantal derdeklassers dat geen of slechts één soort voorstelling bezoekt neemt toe (van 40% in 2004 naar 49% in 2011).

Het museumbezoek en het bezoek aan bezienswaardige gebouwen is licht gestegen onder derdeklassers. Zo is het aandeel jongeren dat wel eens naar het museum gaat gestegen van 31% naar 43%, maar ook het aandeel jongeren dat meerdere malen gaat (van 14% naar 25%).

In het zelf creatief of kunstzinnig bezig zijn zien we dat net als andere jaren 60% van de derdeklassers actief bezig is met bijvoorbeeld tekenen, muziek of toneel. Ook zijn ze even breed actief gebleven: 30% heeft drie of meer verschillende creatieve bezigheden.

Het percentage jongeren wat actief is op sociale media (hyves, facebook, twitter, msn) is zoals verwacht wat verder toegenomen tussen 2007 (81%) en 2011 (89%). Het percentage dat veel tijd (meer dan 5 uur per week) daaraan besteedt is echter gelijk gebleven (53%). Bij het gamen zien we een kleine toename in het aandeel jongeren dat meer dan 5 uur speelt (25% naar 30%), maar niet in het aandeel dat überhaupt speelt (55%).

De uitkomsten in 2011 wijzen op een lichte verbetering in zowel ouderschap als slachtofferschap ten opzichte van 2007. Minder derdeklassers geven aan voor overlast te zorgen, te slaan of schoppen, te schelden of op een opgevoerde brommer te rijden. Ook geven naar verhouding minder derdeklassers aan slachtoffer te zijn geweest van criminaliteit (27% ten opzichte van 34%), zoals vernieling, diefstal of bedreiging.

Ook voor pesten geldt dat minder jongeren aangeven slachtoffer te zijn geweest op school (7%) of elders (2%) of meegedaan hebben met anderen te pesten (6%) dan in 2007 (10% op school, 5% elders, 10% zelf pesten). In de wijze waarop pesten plaatsvindt is niet veel veranderd. Pesten via internet blijkt niet toegenomen.

Na drie metingen blijken er een aantal aantoonbare veranderingen te zijn in de leefwereld van derdeklassers. De ouders zijn hoger opgeleid, met name de moeders hebben een enorme slag geslagen. Daarnaast is ouderschap een vaker voorkomende thuissituatie, maar is het opgroeien bij beide ouders niet afgenomen. Er zijn een flink aantal positieve ontwikkelingen te zien. Zowel op het gebied van roken, alcohol als drugs doen de huidige derdeklassers het beter dan de vorige generaties derdeklassers. Ook blijkt criminaliteit en pestgedrag onder derdeklassers te dalen en deelname aan vrijwilligerswerk te stijgen. Tot slot wordt er serieus meer tijd aan huiswerk besteedt. Er lijkt sprake van een stap in de goede richting op verschillende terreinen.

Colofon

Analyse & rapportage:

Wim van Gorsel
Ankie Smit

De Jeugdmonitor Zeeland is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland, de 13 Zeeuwse gemeenten en de verschillende instellingen die op het gebied van jeugd werkzaam zijn. Deze uitgave is tot stand gekomen in (mede)opdracht van de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten.

Scoop, oktober 2011

Postbus 407
4330 AK Middelburg
tel 0118 68 25 00
fax 0118 63 53 11